

**Вікторія Вовкодав, Сергій Вовкодав**

**ПОМІЩИЦЬКІ ЖИТЛОВІ СПОРУДИ  
МУЗЕЮ НАРОДНОЇ АРХІТЕКТУРИ ТА ПОБУТУ  
СЕРЕДНЬОЇ НАДДНІПРЯНИЩИНИ: ІСТОРИОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ  
(1954–2024 рр.)**

**MANORIAL RESIDENTIAL BUILDINGS  
OF THE MUSEUM OF FOLK ARCHITECTURE AND LIFE  
OF THE MIDDLE DNIEPER REGION: HISTORIOGRAPHY OF THE RESEARCH  
(1954–2024)**

DOI: 10.58407/litopis.250410

© В. Вовкодав, С. Вовкодав, 2025. CC BY 4.0

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2065-3001>, <https://orcid.org/0000-0002-1649-8400>

У статті проаналізовано наукові праці, що висвітлюють питання дослідження поміщицьких споруд житлового призначення, розташованих на території Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянищини Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». Основний акцент зроблено на об'єктах, які внесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України та мають статус нерухомих пам'яток України місцевого значення. **Метою дослідження** є узагальнення та класифікація публікацій, що розглядають цю проблематику.

**Методологічна основа:** у розвідці використано загальнонаукові та історичні методи, базовані на принципах об'єктивності, системності, комплексного підходу та історизму. Завдяки цьому вдалося вибудувати систему аналізу та визначити основні тенденції дослідження житлових споруд у 1954–2024 рр. **Наукова новизна** роботи полягає в оцінці рівня наукового опрацювання згаданих об'єктів, здійсненого на основі критичного аналізу літератури визначеного хронологічного проміжку.

**Висновки.** Історіографічний аналіз наукових джерел показав, що в радянський період (1954–1991) не існувало спеціалізованих праць, присвячених вивченню цієї групи пам'яток. У сучасний період (1991–2024) з'явилася невелика кількість публікацій, увага яких сфокусована на цих об'єктах. Це вказує на відсутність ґрунтовного наукового інтересу до них. Однак ці будівлі згадуються в численних наукових роботах різних напрямів, що можна пояснити їхнім значенням у контексті формування колекції житлових споруд Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянищини та його тематичних музеїв.

**Ключові слова:** колекція, пам'ятка архітектури, пам'ятка історії, пам'ятка архітектури та містобудування, споруди житлового призначення, Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянищини, НІЕЗ «Переяслав».

The article analyzes scholarly works that highlight the research on manor residential buildings located on the territory of the Museum of folk architecture and life of the Central Dnieper region, part of the National historical and ethnographic reserve «Pereiaslav». The main focus is on objects included in the State register of immovable monuments of Ukraine and granted the status of immovable monuments of local significance. **The aim of the study** is to summarize and classify publications that address this issue.

**Methodological basis.** The research employs general scientific and historical methods based on principles of objectivity, systematics, a comprehensive approach, and historicism. This allowed for the development of an analytical system and the identification of key trends in the study of manorial residential buildings of 1954–2024.

**Scientific novelty.** The scientific novelty of the work lies in the assessment of the level of scholarly attention given to the mentioned objects, based on a critical analysis of literature produced during the defined chronological period.

**Conclusions.** The historiographical analysis of scientific sources shows that during the Soviet period (1954–1991), there were no specialized works dedicated to the study of this group of monuments. In the modern period (1991–2024), only a small number of publications focusing on these objects have appeared. This indicates a lack of substantial scholarly interest in them. However, these buildings are mentioned in numerous scientific works of various fields, which can be explained by their significance in the context of

*the formation of the collection of manorial residential buildings of the Museum of folk architecture and life of Central Right Bank Ukraine and its thematic museums.*

**Key words:** collection, architectural monument, manorial residential buildings, Museum of folk architecture and life of Central Right Bank Ukraine, National historical and ethnographic reserve «Pereiaslav».

Ідею відтворення типового наддніпрянського села кінця XIX – початку XX ст. було реалізовано в межах першого в Україні музею просто неба в м. Переяславі-Хмельницькому (нині м. Переяслав) на поч. 1960-х рр. Завдяки цьому в його межах вдалося зібрати унікальну колекцію пам'яток житлової народної архітектури: 22 традиційні хати та 4 будинки. Здебільшого ці об'єкти побудовано в XIX – др. пол. XX ст. та перевезено на територію Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини впродовж 1960–2000-х рр. Незважаючи на подібне функціональне призначення, вони мають різну планувальну структуру, розміри, прийоми будівництва, географічну та соціальну належність.

У цій розвідці нами взято до уваги лише поміщицькі житлові споруди:

- Будинок поміщика першої пол. XIX ст. із с. Вороньків Бориспільського р-ну Київської обл. Збудований у с. Старовичі Радомисльського повіту Київської губернії наприкінці XIX ст. Належав дрібнопомісному дворянину середнього достатку. Власник не встановлений. З 1917 р. у приміщенні будинку базувався протиепідемічний загін Розважівської волості, а з квітня 1921 р. його реорганізовано в Розважівську районну лікарню на 25 ліжок. Із сер. 30-х рр. XX ст. у споруді розміщувалася контора Старовичанського лісництва, що входило до Іванківського держлісгоспу Київського лісгосподарського об'єднання «Київліс». Споруду виявлено та перевезено в березні–серпні 1973 р., встановлено та реконструйовано на території Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини впродовж 1973–1976 рр. З травня 1977 р. в приміщенні пам'ятки функціонує Музей декоративно-ужиткового мистецтва Київщини. Відповідно до наказу Міністерства культури України № 228 від 27.03.2013 р. об'єкт занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток місцевого значення.

- Будинок поміщика кінця XIX ст. із с. Старовичі Іванківського р-ну Київської обл. Збудований у с. Вороньків Вороньківської волості Переяславського повіту Полтавської губернії в першій пол. XIX ст. Належав місцевому пану середнього достатку. Ім'я власника остаточно не встановлено. Існує ймовірність, що ним був один із нащадків Бориспільського сотника Афендика (Акт обстеження школи в с. Вороньків Бориспільського р-ну від 15.03.1975 р.). Після 1917 р. у його приміщенні функціонувала школа. Споруду перевезено та встановлено на території Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини впродовж 1975 р. З травня 1981 р. у приміщенні розгорнуто експозицію Музею М. Бенардоса. Відповідно до наказу Міністерства культури України № 228 від 27.03.2013 р. об'єкт занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України місцевого значення.

- Мисливський будинок князя Горчакова 1909 р. із урочища Біле Озеро Переяслав-Хмельницького р-ну Київської обл. Побудований у межах урочища Біле Озеро Хоцьківської волості Переяславського повіту Київської губернії за особистим проєктом князя О.К. Горчакова в 1909 р. Разом із конюшнями, псарнями та іншими господарськими спорудами формував цілий комплекс, який використовувався для кількаденного перебування власника під час полювання. До 1968 р. у приміщенні був відділок Білоозерського лісництва та житлові кімнати для сімей працівників лісового господарства. Споруду перевезено та встановлено на території Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини впродовж 1968–1969 рр. У будинку відтворено інтер'єр дачного типу поч. XX ст. Відповідно до наказу Міністерства культури України № 228 від 27.03.2013 р. об'єкт занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України місцевого значення.

Запропонована публікація є складовою комплексного наукового дослідження, основним предметом якого є науки праці, присвячені пам'яткам НІЕЗ «Переяслав». Актуальність його розробки обумовлена посиленням пам'яткоохоронної діяльності в Заповіднику та зростанням інтересу до вивчення історії створення й функціонування закладу.

Метою цієї роботи є проведення історіографічного аналізу наукової літератури, що стосується вивчення зазначених музейних пам'яток.

Зауважимо, що результати такого типу дослідження публікуються вперше.

У попередніх наших розвідках, увага в яких зосереджувалася на історії вивчення пам'яток НІЕЗ «Переяслав», запропоновано поділ наукових праць за хронологічним і тематичним принципами. Відповідно до першого визначено два основні періоди їх створення: ра-

<sup>1</sup> Назви та географічну прив'язку об'єктів подано відповідно до облікової документації пам'яток культурної спадщини НІЕЗ «Переяслав» без врахування змін в адміністративно-територіальному устрої на субрегіональному рівні 2020 р.

дянський (1954–1991 рр.) і сучасний (1991–2024 рр.). У межах кожного періоду виокремлено дві групи, що відображають різні аспекти дослідження поміщицьких житлових споруд переяславського скансену.

Насамперед слід зазначити, що спеціалізовані дослідження, присвячені цим пам'яткам, відсутні. Водночас у великій кількості публікацій вони згадуються в контексті розгляду різної проблематики.

Монографія З. Гудченко про музеї-скансени Києва, Львова, Переяслава-Хмельницького, Ужгорода та локальні музеї в сільській місцевості Закарпаття – єдине дослідження, що презентує першу хронологічну групу. У ньому авторка охарактеризувала особливості народного будівництва різних історико-етнографічних територій України, розкрила специфіку музеїв просто неба, структуру їх організації та особливості сприйняття пам'яток у природному оточенні. Серед об'єктів Переяславського скансену вона згадує мисливський будинок князя Горчакова, а також поміщицькі будинки із с. Вороньків та Старовичі<sup>2</sup>.

Дослідження А. Данилюка, присвячене історії виникнення та принципам побудови експозицій музеїв просто неба в Україні, належать до наступного, сучасного періоду. У ньому автор звернув увагу на архітектурно-побутову спадщину українського народу, а також подав коротку характеристику її найцінніших зразків. У розділі про перший в Україні Переяславський музей-село А. Данилюк перелічує деякі житлові споруди, зокрема мисливський будинок князя Горчакова, поміщицькі будинки із с. Вороньків та Старовичі<sup>3</sup>.

Питанню пристосування будівель для створення музейних експозицій НІЕЗ «Переяслав» присвячена праця С. Тетері та І. Дунайної. У ній автори звертають увагу на процес переобладнання не лише культових, а й деяких світських споруд: мисливського будинку князя Горчакова, будинків поміщиків із сіл Вороньків та Старовичі<sup>4</sup>.

М. Сікорський, М. Жам, Ю. Легенький<sup>5</sup>, І. Дунайна<sup>6</sup>, О. Степанова, Л. Гладун, Н. Дем'яненко та І. Дунайна<sup>7</sup> у своїх працях розглядали будинок поміщика із с. Старовичі на тлі функціонування в ньому Музею декоративно-ужиткового мистецтва Київщини. Автори, презентуючи музейну колекцію предметів традиційного народного та професійного декоративного мистецтва, коротко подають відомості про виявлення та перевезення цієї пам'ятки. Проте найбільш детальну інформацію про будинок дрібнопомісного дворянина можна дізнатися із публікації О. Степанової, у якій авторка описала всі етапи його виявлення та музеєфікації<sup>8</sup>.

Вивченню життя та діяльності М. Бенардоса, питанням меморіалізації його постаті та проблемам функціонування музею відомого винахідника на території Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини присвячені студії М. Бойко, М. Губочкіна та В. Ткаченко. У них автори зазначають, що експозиція в будинку дрібнопомісного помі-

<sup>2</sup> Гудченко З. Музеї народної архітектури України. Київ: Будівельник, 1981. С. 120.

<sup>3</sup> Данилюк А. Український скансени. Історія виникнення, експозиції, проблеми розвитку. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2006. С. 56–61.

<sup>4</sup> Тетеря С., Дунайна І. До питання музеєфікації та реставрації садибних будівель та культових споруд XVII – початку XX в. НІЕЗ «Переяслав». *Проблеми і перспективи музеєфікації старовинних дворянських садиб України кінця XVIII – початку XX ст.: матеріали Качанівських ювілейних наукових читань (м. Качанівка, 7 липня 2006 р.)*. Галич, 2007. С. 30–34.

<sup>5</sup> Жам М., Легенький Ю., Сікорський М. Українська народна естетика. Київ: ДАЛІТУ, 1996. 255 с.; Сікорський М. Переяслав-Хмельницький державний історико-культурний заповідник. *Переяславська земля і духовний світ людини. Київ–Переяслав-Хмельницький: Пальміра, 1998. С. 164–173; Його ж. Музей і культура. Моє життя – мої музеї... Збірка матеріалів на пошану пам'яті Героя України М. Сікорського*. Переяслав-Хмельницький, 2012. С. 56–84; 2-ге вид., перероб. і доп. 2013. С. 75–103; *Культура як синтез мистецтв і ремесел: колективна монографія / М. Сікорський та ін. Ніжин–Київ–Переяслав, 2023. 360 с.*

<sup>6</sup> Дунайна І. Скарби Музею декоративно-ужиткового мистецтва Київщини. *Музей – як осередок духовної, культурної спадщини українського народу: мат. наук. конф. (24 листопада 2017 р., м. Яготин)*. Яготин: ТОВ «Редакція газети «Яготинські вісті»», 2018. С. 56–57; Її ж. Скарби Музею декоративно-ужиткового мистецтва Київщини. *Science, innovations and education: problems and prospects: III International scientific and practical conference (13–15 October, Tokyo, Japan)*. Tokyo, 2021. С. 367–372; Дунайна І. Porcelain by the Kyiv experimental ceramic and art factory in the museum of decorative and applied arts of the Kyiv region of the Pereiaslav national historical and ethnographic reserve. *International scientific conference science in the context of modern challenges: problems and development priorities: conference proceedings (June 9–10, 2023)*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2023. Р. 37–40; Дунайна І. Мистецькі твори в зібранні Музею декоративно-ужиткового мистецтва Київщини. *Український технічний музей: історія, досвід, перспективи: мат. 18-ї Всеукр. наук.-практ. конф.* Київ: Центр пам'яткознавства НАНУ і УТОПІК, 2024. С. 78–82.

<sup>7</sup> Гладун Л., Дем'яненко Н., Дунайна І. Thematic museums in the complex of the Museum of folk architecture and life of the Middle Nadniproianschyna of the national historical and ethnographic reserve «Pereiaslav»: aspects of creation and exposition content. *Історія науки і біографістика*. 2024. № 2. С. 218–234.

<sup>8</sup> Степанова О. Музей декоративно-ужиткового мистецтва Київщини. *Нариси з історії музеїв Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»*. Переяслав-Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2023. С. 232–247.

щика із с. Вороньків поряд із показом винайдення та розвитку електрозварювання демонструє життя та побут панів середнього достатку, до яких належала родина Бенардосів<sup>9</sup>.

О. Жам, Н. Ткаченко, М. Бондаренко та І. Дунайна крізь призму дослідження історії князівського маєтку в с. Ташань розкривають передумови побудови, архітектурні особливості та сучасний стан споруди – мисливського будиночка князя Горчакова із урочища Біле Озеро. Особливу увагу автори звертають на концепцію створення звичайного наддніпрянського села в музеї просто неба з відтворенням умов життя та побуту різних верств населення, обґрунтовуючи таким чином необхідність музеєфікації мисливського будинку найбагатшого землевласника Переяславського повіту – князя О. Горчакова<sup>10</sup>.

Огляд етнографічних експедицій музейних співробітників до Бориспільщини<sup>11</sup>, Полтавщини<sup>12</sup> та Українського Полісся<sup>13</sup> в 1950–1980-х рр. представлений у працях О. Жам, Т. Грудевич, В. Шакули та Н. Ревеги. У цих дослідженнях автори проаналізували тематику, склад і результати експедицій. Зокрема, до останніх належать виявлення та музеєфікація 24 споруд. Серед них: поміщицькі будинки із сіл Старовичі та Вороньків, мисливський будинок князя О. Горчакова. Усі вони стали вагомим складовим музейної колекції пам'яток дерев'яної народної архітектури переяславського скансену.

Зацікавленість дослідників історією створення та розвитку НІЕЗ «Переяслав» сприяла появі значної кількості праць, що висвітлюють особистий внесок його співробітників у розбудову цього музейного комплексу. Так, О. Жам, розповідаючи про життя та діяльність М. Жама, зазначає про його безпосередню участь у музеєфікації майже всіх житлових споруд Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини, зокрема мисливського будинку князя О. Горчакова, поміщицького будинку із с. Старовичі<sup>14</sup>. Подібна тематика простежується в дослідженнях В. Шакули та О. Жам, присвячених колишньому головному зберігачу фондів Заповідника Л. Годліній<sup>15</sup>, а також у праці В. Вовкова про одного з членів реставраційної майстерні Музею народної архітектури та побуту Се-

<sup>9</sup> Бойко М. М. Бенардос – видатний вітчизняний винахідник. *Переяславіка: Наукові записки Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»*. Переяслав-Хмельницький: Міленіум, 2008. Вип. 2 (4). С. 223–227; Його ж. Створення і шляхи розвитку музею М. Бенардоса. *Український технічний музей: історія, досвід, перспективи*. Київ, 2009. С. 31–34; Його ж. 30 років музею видатного вітчизняного винахідника М. Бенардоса. *Питання історії науки і техніки*. 2011. № 1 (17). С. 70–72; Губочкін М. Внесок М. Бенардоса в розвиток технічних наук: історіографія проблеми. *Переяславський літопис*. Переяслав-Хмельницький, 2016. Вип. 9. С. 118–123; Його ж. Меморіалізація постаті інженера-винахідника М. Бенардоса в Національному історико-етнографічному заповіднику. *Історія України – очима молоді: проблеми та перспективи розвитку науки і техніки в Україні: історичний аспект*. Київ: КПІ, 2015. С. 105–109; Ткаченко В. Тематична направленість експозицій НІЕЗ «Переяслав» та його складової «Музей М. Бенардоса»: ретроспективний погляд. *Всеукраїнський музейний форум*. Переяслав-Хмельницький, 2017. С. 316–318; Його ж. Пам'ятки науки і техніки в експозиції Музею М. Бенардоса. *Актуальні питання історії науки і техніки: мат. 17-ї Всеукр. наук. конф. (м. Київ, 27–29 вересня 2018 р.)*. Київ, 2018. С. 248–250; Його ж. Уродженець Півдня України М. Бенардос: забуття та популяризація через музейну експозицію. *Проблеми регіональної історії України: зб. мат. XIV (III) Всеукр. наук. конф. Молод. вч., аспірт. та студ. (м. Херсон, 24 трав. 2019 р.)*. Херсон: Вид-во ХДУ, 2019. С. 127–132; Його ж. Виставкова діяльність як інструмент популяризації фондів колекцій музею. *Другий Всеукраїнський музейний форум: мат. наук.-практ. конф.* Переяслав-Хмельницький, 2019. С. 238–242; Його ж. М. Бенардос – визначний вітчизняний учений: минуле і сьогодення через призму музейної експозиції. *IX Міжнародний конгрес українців. Фольклористика. Українознавство (До 100-річчя Національної академії наук України)*. Київ, 2019. С. 260–266; Його ж. Музею М. Бенардоса – 40 років. На шляху до ювілейної дати. *Український технічний музей: історія, досвід, перспективи: мат. 14-ї Всеукр. наук.-практ. конф.* Київ: Центр пам'яткознавства НАНУ і УТОПІК, 2021. С. 196–199; Бойко М., Губочкін М., Ткаченко В., Музей М. Бенардоса. *Нариси з історії музеїв Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»*. Переяслав-Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута»», 2023. С. 275–292; Ткаченко В. Колекції музею М. Бенардоса як джерело пізнання історії електрозварювання металів. *Культурно-історична спадщина України: перспективи дослідження та традиції збереження: мат. VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 31 жовтня – 01 листопада 2024 р.)*. Черкаси, 2024. С. 102–106.

<sup>10</sup> Жам О., Ткаченко Н. Пам'ятки із ташанського маєтку Горчакових в Музеї народної архітектури та побуту. *Матеріали України XVIII–XIX ст.: мат. Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Самчики, 4–6 вересня 2015 р.)*. Самчики, 2015. Вип. 5. С. 498–512; Бондаренко М., Дунайна І. Переяславський період життя дворянської родини Горчакових. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Вид-чий дім «Гельветика», 2020. Вип. 19. С. 12–15.

<sup>11</sup> Ревега Н. Експедиції до Бориспільського району Київської області в 50–70 рр. ХХ ст. за офіційними документами НІЕЗ «Переяслав». *Проблеми розвитку краєзнавства на Бориспільщині: традиції національної культури та формування етнотериторіальності: мат. I Всеукр. наук.-практ. конф. (Бориспіль–Вороньків, 27 листопада 2018 р.)*. Бориспіль: Медіа-центр «ТС», 2019. Вип. 1. С. 119–129.

<sup>12</sup> Жам О. Полтавщина у польових етнографічних дослідженнях Переяслав-Хмельницького державного історичного музею (60–80-ті роки ХХ ст.). *Українознавство*. 2021. № 3 (80). С. 142–150.

<sup>13</sup> Жам О., Шакула В. До історії музеєфікації пам'яток з Українського Полісся в Музеї народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини. *Історія науки та біографістика*. 2022. Вип. 1. С. 106–119; Жам О., Грудевич Т. Українське Правобережжя Полісся в експедиційній діяльності Переяслав-Хмельницького державного історичного музею (60–80-ті рр. ХХ ст.). *Українознавство*. 2022. № 1 (82). С. 122–159.

<sup>14</sup> Жам О. Невтомний мандрівник у минувшину: до 90-річчя М. Жама. *Переяславіка: Наукові записки Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»*. Переяслав, 2021. Вип. 20 (22). С. 12–42.

<sup>15</sup> Жам О., Шакула В. Фахівець музейної справи: до 70-річчя Л. Годліної. *Переяславіка: Наукові записки Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»*. Переяслав, 2024. Вип. 25 (27). С. 10–53.

редньої Наддніпрянщини В. Сулиму<sup>16</sup>. Водночас ці дві останні публікації об'єднує згадка про перевезення та пристосування будинку поміщика із с. Старовичі під музейну експозицію.

Особливої уваги заслуговують праці О. Жам, Н. Ткаченко<sup>17</sup>, Н. Дем'яненко<sup>18</sup>, Л. Чердніченко<sup>19</sup>, Ф. Дарди<sup>20</sup>, І. Бови<sup>21</sup>, О. Корнієнко<sup>22</sup>, Г. Дуди, Ю. Коптюха<sup>23</sup>, О. Горбового<sup>24</sup> про М. Сікорського та його внесок у розвиток музейної справи на Переяславщині. У них автори згадують житлові споруди, що використовуються як приміщення для експозиційних площ тематичних музеїв Переяславського скансену, зокрема: будинки поміщиків із сіл Воронків та Старовичі, мисливський будинок князя О. Горчакова.

Аналіз основних тенденцій становлення та розвитку Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини в 1961–2004 рр. здійснив М. Шкіра. У своїй праці він виокремлює кілька етапів забудови Переяславського скансену відповідно до черговості перевезення та встановлення будівель на його території. Поряд із житловими спорудами, які стали складовими комплексів сільських дворів і садиб, автор розглядає: хату із с. Соснова, поміщицькі будинки із с. Старовичі та мисливський будинок князя О. Горчакова<sup>25</sup>.

Найбільш ґрунтовне дослідження історії становлення та функціонування музею просто неба в м. Переяславі здійснили Г. Козій та В. Ткаченко. Автори також представили поетапне створення цього комплексу, охопивши ширший період: від 1961 до 2020 рр. Крім того, вони звернули увагу на результати експедиційної, екскурсійної та експозиційної роботи співробітників скансену та їх особистий внесок у його розбудову. Г. Козій та В. Ткаченко детально описали процес перевезення майже всіх об'єктів культурної спадщини Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини. Серед них: мисливський будинок князя О. Горчакова, будинки поміщиків із сіл Воронків та Старовичі<sup>26</sup>.

Науково-довідкове видання, присвячене 60-річчю від дня заснування Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини, містить матеріали про пам'ятки дерев'яної народної архітектури різного функціонального призначення, а також окремі об'єкти (павільйони та реконструкції) Переяславського скансену. Автори-упорядники в межах одного проєкту систематизували всю відому на цей час пам'яткознавчу інформацію про архітектурну спадщину першого в Україні музею просто неба, доповнивши її світлинами, планами та схематичними кресленнями музейних будівель. Відповідно всі згадані вище житлові споруди представлені в цій колективній праці<sup>27</sup>.

Окрім цього, необхідно зауважити про існування великої кількості публікацій, у яких споруди житлового призначення лише згадуються. Так, наприклад, Є. Єгоров, досліджуючи проблему представлення пам'яток НІЕЗ «Переяслав» у серіалах, художньому та документальному кіно, згадує про будинок поміщика із с. Воронків, мисливський будинок князя Горчакова з урочища Біле Озеро<sup>28</sup>.

<sup>16</sup> Вовкодав В. Василь Микитович Сулима: сторінки музейної біографії. *Краєзнавство Переяславщини: дослідження, проблеми, постаті*. Переяслав–Кам'янець–Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута»», 2024. Вип. 26. С. 7–16.

<sup>17</sup> Жам О. Життя, присвячене збереженню та популяризації історико-культурної спадщини. *Праці Науково-дослідного інституту пам'яток охоронних досліджень*. Київ: Фенікс, 2012. Вип. 7. С. 115–149; Жам О., Ткаченко Н. Сікорський – творець скансену на Татарській горі. *Михайло Іванович Сікорський: творець історії й хранитель часу* (далі – МІС–ТІХЧ). Переяслав–Хмельницький, 2013. С. 73–138; Ткаченко Н. На все життя залишилося бажання не підвести Михайла Івановича. *МІС–ТІХЧ*. С. 447–452.

<sup>18</sup> Дем'яненко Н. Дружні стосунки М.І. Сікорського. *МІС–ТІХЧ*. С. 249–269.

<sup>19</sup> Чердніченко Л. Ми пишалися тим, що нам випала така нагода – працювати із М. Сікорським. *МІС–ТІХЧ*. С. 460–461.

<sup>20</sup> Дарда Ф. Ми дружили, навіть більше: були як брати. *МІС–ТІХЧ*. С. 362–363.

<sup>21</sup> Бова І. Роль М. Сікорського в благоустрої та озелененні Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини. *МІС–ТІХЧ*. С. 220–237.

<sup>22</sup> Корнієнко О. Сікорський М.: він пам'ятник собі спорудив із тридцяти музеїв. *Питання історії науки і техніки*. 2011. № 4 (20). С. 72–78.

<sup>23</sup> Дуда Г., Коптюх Ю. М. Сікорський та технічні музеї НІЕЗ «Переяслав». *Актуальні питання історії техніки: мат. II Всеукр. наук. конф.* Київ: Поліграфічне підприємство «ЕКМО», 2003. С. 140–141.

<sup>24</sup> Горбовий О. М. Сікорський як рятівник історико-культурної спадщини затопленого Придніпров'я (1950-ті – I-е десятиліття 2000-х рр.). *Краєзнавство*. 2013. № 4 (85). С. 111–117.

<sup>25</sup> Шкіра М. Музей просто неба у Переяславі: становлення та етапи формування колекції пам'яток народної дерев'яної архітектури. *Переяславка: Наукові записки Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»*. Переяслав, 2022. Вип. 21 (23). С. 110–121.

<sup>26</sup> Козій Г., Ткаченко В. Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини. *Нариси з історії музеїв Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»*. Переяслав–Кам'янець–Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута»», 2023. С. 114–191.

<sup>27</sup> Пам'ятки Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» / Авт.-упоряд.: І. Гайдаєнко, Т. Грудевич, О. Жам, О. Лукашевич. Переяслав: Вид-во КСВ, 2024. 248 с.

<sup>28</sup> Єгоров Є. НІЕЗ «Переяслав» у фільмографії 1950–2010-х рр: проблематика дослідницького пошуку. *Переяславка: Наукові записки Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»*. Переяслав–Хмельницький, 2018. Вип. 14 (16). С. 332–337; Його ж. Фільм «Хата нашого роду» як документальна пам'ятка історії створення Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини. Київ: Інститут історії

Неодноразово інформація про ці пам'ятки зустрічається в працях: М. Махінчука<sup>29</sup>, П. Бутника<sup>30</sup>, О. Горбового<sup>31</sup>, О. Степанової<sup>32</sup>, О. Жам, Ю. Фігурного, Ю. Лебедевої<sup>33</sup>.

Під час аналізу джерельної бази із цієї тематики встановлено, що поміщицькі житлові споруди Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини неодноразово привертати увагу науковців. При цьому слід зауважити, що більшість джерел представлена статтями, опублікованими в збірниках наукових праць та матеріалах конференцій різної проблематики.

Нерівномірність представлення різних історичних періодів у проаналізованому історіографічному ресурсі свідчить про зростання наукового інтересу до колекції житлової архітектури Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини з 2000-х рр.

Водночас існує значна кількість публікацій різного спрямування, у яких згадуються розглянуті нами об'єкти. Переважно це роботи історичного, мистецтвознавчого, краєзнавчого, пам'яткоохоронного та музеєзнавчого характеру. Особливу увагу приділено дослідженням, що висвітлюють історію зародження та розвитку музейної справи на Переяславщині, зокрема створенню та діяльності Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини, а також тематичних музеїв, розташованих на його території.

Отже, не всі зазначені споруди стали об'єктом окремого спеціалізованого вивчення. Деякі з них розглядалися лише в контексті загальних історичних та архітектурно-мистецьких досліджень, присвячених об'єктам культурної спадщини НІЕЗ «Переяслав». Це свідчить про наявність наукового інтересу до цих пам'яток і водночас підкреслює необхідність їх подальшого дослідження.

## References

- Bondarenko, M., Dunayna, I. (2020). Pereiaslavskiy period zhyttia dvorianskoi rodyny Horchakovykh [The Pereiaslav period of the life of the noble family of Gorchakov]. *Naukovi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnogo universytetu – Scientific bulletin of the International humanitarian university*, 19, P. 12–15.
- Bova, I. (2013). Rol M. Sikorskoho v blahoustroї ta ozelenenni Muzeju narodnoї arkhitektury ta pobutu Serednoї Naddniprojanshchyny [Role of M. Sikorsky in the landscaping and greening of the Museum of folk architecture and life of Central Dnieper Region]. *Pereiaslav-Khmelnytskyi, Ukraine*.
- Boyko, M. (2008). M. Benardos – vydatnyy vitchyznyanyy vynakhidnyk [M. Benardos – a prominent domestic inventor]. *Pereiaslavika: Naukovyi zapysky Natsionalnoho istoryko-etnografichnoho zapovidnyka «Pereiaslav» – Pereiaslavika: Scientific notes of the National historical and ethnographic reserve «Pereiaslav»*, 2 (4), P. 223–227. *Pereiaslav-Khmelnytskyi, Ukraine*.
- Boyko, M. (2009). Stvorennia i shlyakhy rozvytku muzeju M. Benardosa [Creation and development paths of the M. Benardos museum]. *Kyiv, Ukraine*.
- Boyko, M. (2011). 30 rokiv muzeiu vydatnoho vitchyznianoho vynakhidnyka M. Benardosa [30 years of the museum of the outstanding domestic inventor M. Benardos]. *Pytannia istorii nauky i tekhniki – Questions about the history of science and technology*, 1 (17), P. 70–72.

України, 2019. С. 113–114; Його ж. Пам'ятки НІЕЗ «Переяслав» у мюзиклі «Сорочинський ярмарок». *Краєзнавство Переяславщини*. Переяслав–Кам'янець–Подільський: ТОВ «Друкарня “Рута”», 2019. Вип. 1. С. 23–32; Його ж. Сучасне кіновиробництво на базі Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». *Переяславка: Наукові записки Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»*. Переяслав, 2020. Вип. 18 (20). С. 168–176; Його ж. Відображення пам'яток НІЕЗ «Переяслав» у фільмографії 1970–2020 рр. *Переяславка: Наукові записки Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»*. Переяслав, 2021. Вип. 19 (21). С. 209–228; Його ж. Переяславський скансен у кіноворах Олега Бійми та Юрія Суярка (1980–1990-ті рр.). *Людина в історії краю: Переяславщина*. Переяслав–Кам'янець–Подільський: ТОВ «Друкарня “Рута”», 2021. Вип. 20. С. 47–53; Його ж. Православні храми Переяславщини та церковні споруди НІЕЗ «Переяслав» у фільмографії 1970–2021 рр. *Дослідження, збереження та популяризація пам'яток історико-культурної спадщини України: зб. мат. II Всеукр. наук. конф. (м. Переяслав, 18 квітня 2022 р.)*. Переяслав, 2022. С. 233–240; Його ж. Відображення історико-культурної спадщини Переяславщини у науково-пізнавальній програмі «Невідома Україна. Нариси нашої історії» 1993 р. *Дослідження, збереження та популяризація пам'яток історико-культурної спадщини України: зб. мат. III Всеукр. наук. конф. (м. Переяслав, 18 квітня 2023 р.)*. Переяслав, 2023. Ч. 2. С. 147–158; Його ж. Об'єкти Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» у пізнавальних програмах циклу «Невідома Україна» («Золоте стремено», «Лікарська справа в Україні», «Як Судились колись в Україні»). *Дослідження, збереження та популяризація пам'яток історико-культурної спадщини України: зб. мат. IV Всеукр. наук. конф. (м. Переяслав, 18 квітня 2024 р.)*. Переяслав, 2024. С. 248–256.

<sup>29</sup> Махінчук М. Обереги нашої пам'яті: книга для читання з історії Рідного краю. Одеса: РВА «Аспект», 1998. С. 165–169; Махінчук М. Переяславський скарб М. Сікорського: художньо-документальна повість. Київ: ТОВ Вид-во «Криниця», 2005. С. 182–185; Його ж. Мереживо мінливого часу. Київ: КИТ, 2012. С. 225–230.

<sup>30</sup> Бутник П. Експозиціонер від Бога, весь у роботі. *МІС–ТІХЧ*. С. 317–318.

<sup>31</sup> Горбовий О. Запопелення Придніпров'я: збереження архітектурних пам'яток у музеях просто неба (1927–1980 рр.). *Краєзнавство Переяславщини*. Переяслав–Кам'янець–Подільський: ТОВ «Друкарня “Рута”», 2019. Вип. 1. С. 18–22.

<sup>32</sup> Степанова О. Музей декоративно-ужиткового мистецтва Київщини. *Нариси з історії музеїв Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»*. Переяслав–Кам'янець–Подільський: ТОВ «Друкарня “Рута”», 2023. С. 232–247.

<sup>33</sup> Жам О., Фігурний Ю., Лебедева Ю. Пам'ятки науки й техніки в Музеї народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини: історія музеєфікації. *Сторінки історії*. 2023. № 57. С. 339–352.

- Boyko, M., Hubochkin, M., Tkachenko, V. (2023). Muzei M. Benardosa [The museum of M. Benardos]. Pereiaslav–Kamianets-Podilskyi, Ukraine.
- Butnyk, P. (2013). Ekspozitioner vid Boha, ves u roboti [An exhibitionist from God, entirely in work]. Pereiaslav-Khmelnitskyi, Ukraine.
- Cherednichenko, L. (2013). My pyshalysia tym, shcho nam vypala taka nahoda – pratsiuvaty iz M. Sikorskym [We were proud to have had the opportunity to work with M. Sikorskyi]. Pereiaslav-Khmelnitskyi, Ukraine.
- Danyliuk, A. (2006). Ukrainski skanseny. Istoriia vynykennia, ekspozytsii, problemy rozvytku [Ukrainian open-air museums: history of emergence, exhibitions, development issues]. Ternopil, Ukraine.
- Darda, F. (2013). My druzhyly, navit bil'she: buly yak braty [We were friends, even more: we were like brothers]. Pereiaslav-Khmelnitskyi, Ukraine.
- Demianenko, N. (2013). Druzhni stosunki M. Sikorskyi [Friendly relations of M. Sikorskyi]. Pereiaslav-Khmelnitskyi, Ukraine.
- Duda, H., Koptiukh, Yu. (2003). M. Sikorskyi ta tekhnichni muzei NIEZ «Pereiaslav» [M. Sikorskyi and technical museums of the National historical and ethnographic reserve «Pereiaslav»]. Kyiv, Ukraine.
- Dunaina, I. (2018). Skarby Muzeiu dekoratyvno-uzhytkovoho mystetstva Kyivshchyny [Treasures of the Museum of decorative and applied arts of Kyivshchyna]. Yahotyn, Ukraine.
- Dunaina, I. (2021). Skarby Muzeiu dekoratyvno-uzhytkovoho mystetstva Kyivshchyny [Treasures of the Museum of decorative and applied arts of Kyivshchyna]. Tokyo, Japan.
- Dunaina, I. (2024). Mystecki tvory v zbiranni Muzeiu dekoratyvno-uzhytkovoho mystetstva Kyivshchyny [Artworks in the collection of the Museum of decorative and applied arts of Kyivshchyna]. Nizhyn, Ukraine.
- Haidaienko, I., Hrudevych, T., Zham, O., Lukashevych, O. (2024). Pamiatky Muzeiu narodnoi arkhitektury ta pobutu Serednoi Naddniproianshchyny Natsionalnoho istoryko-etnografichnoho zapovidnyka «Pereiaslav» [Monuments of the Museum of folk architecture and life of Central Dnipro Region of the National historical and ethnographic reserve «Pereiaslav»]. Pereiaslav, Ukraine.
- Hladun, L., Demianenko, N., Dunayna, I. (2024). Thematic museums in the complex of the Museum of folk architecture and life of the Middle Nadniproianshchyna of the National historical and ethnographic reserve «Pereiaslav»: Aspects of creation and exposition content. *Istoriia nauky i biohrafistyka – History of science and biography*, 2, P. 218–234.
- Horbovyi, O. (2013). M. Sikorskyi yak riatyvyk istoryko-kulturnoi spadshchyny zatoplenoho Prydniprov'ia (1950-ti – I-ie desiatylittia 2000-kh rr.) [M. Sikorsky as a savior of the historical and cultural heritage of the submerged Dnieper region (1950s – the first decade of the 2000s)]. *Kraieznavstvo – Local history*, 4 (85), P. 111–117.
- Horbovyi, O. (2019). Zatoplene Prydniprov'ia: zberezhenia arkhitekturnykh pamiatok u muzeiakh prosto neba (1927–1980 rr.) [Submerged Dnieper region: preservation of architectural monuments in open-air museums (1927–1980)]. *Kraieznavstvo Pereiaslavshchyny: shchorichnyk – Local history of the Pereiaslavshchyna: annual*, 1, P. 18–22.
- Hubochkin, M. (2015). Memorializatsiia postati inzhenera-vynakhidnyka M. Benardosa v Natsionalnomu istoryko-etnografichnomu zapovidnyku [Memorialization of the figure of engineer-inventor M. Benardos in the National historical and ethnographic reserve]. Kyiv, Ukraine.
- Hubochkin, M. (2016). Vnesok M. Benardosa v rozvytok tekhnichnykh nauk: istoriografia problemy [The contribution of M. Benardos to the development of technical sciences: historiography of the problem]. *Pereiaslavskyi litopys – Pereiaslav chronicle*, 9, P. 118–123.
- Kornienko, O. (2011). Sikorskyi M.: vin pamiatnyk sobi sporudyv iz trydtsiaty muzeiv [Sikorskyi M.: he built a monument to himself of thirty museums]. *Pytannia istorii nauky i tekhniki – Issues in the history of science and technology*, 4 (20), P. 72–78.
- Kozii, H., Tkachenko, V. (2023). Muzei narodnoi arkhitektury ta pobutu Serednoi Naddniproianshchyny [Museum of folk architecture and life of Central Dnipro Region]. Pereiaslav–Kamianets-Podilskyi, Ukraine.
- Makhinchuk, M. (1998). Oberehy nashoi pamiaty: knyha dlia chytannia z istorii Ridnoho kraiu [Guardians of our memory: a book for reading on the history of the Native land]. Odesa, Ukraine.
- Makhinchuk, M. (2005). Pereiaslavskyi skarb Mykhaila Sikorskoho: khudozhno-dokumentalna povist [The Pereiaslav treasure of Mykhailo Sikorskyi: an artistic-documentary story]. Kyiv, Ukraine.
- Makhinchuk, M. (2012). Merezhyvo minlyvoho chasu [The lace of changeable time]. Kyiv, Ukraine.
- Reveha, N. (2019). Ekspeditsii do Boryspil'skoho raionu Kyivskoi oblasti v 50–70 rr. XX st. za ofitsiynymy dokumentamy NIEZ «Pereiaslav» [Expeditions to the Boryspil district of Kyiv region in the 1950s–1970s according to official documents of NHER «Pereiaslav»]. Boryspil, Ukraine.
- Shkira, M. (2022). Muzei prosto neba u Pereiaslavi: stanovlennia ta etapy formuvannia kolektsii pamiatok narodnoi derevianoi arkhitektury [The open-air museum in Pereiaslav: formation and development of the collection of folk wooden architecture monuments]. *Pereiaslavika: Naukovi zapysky Natsionalnoho istoryko-etnografichnoho zapovidnyka «Pereiaslav» – Pereiaslavika: Scientific Notes of the National Historical and Ethnographic Reserve «Pereiaslav»*, 21 (23), P. 110–121.
- Sikorskyi, M. (1998). Pereiaslav-Khmelnitskyi derzhavnyi istoryko-kulturnyi zapovidnyk [Pereiaslav-Khmelnitskyi state historical and cultural reserve]. Kyiv–Pereiaslav-Khmelnitskyi, Ukraine.
- Sikorskyi, M. (2012). Muzei i kultura [Museum and culture]. Pereiaslav-Khmelnitskyi, Ukraine.
- Sikorskyi, M. (2023). Kultura yak syntezy mystetstv i remesel [Culture as a synthesis of arts and crafts]. Nizhyn–Kyiv–Pereiaslav, Ukraine.
- Stepanova, O. (2023). Muzei dekoratyvno-uzhytkovoho mystetstva Kyivshchyny [Museum of decorative and applied arts of Kyiv region]. Pereiaslav–Kamianets-Podilskyi, Ukraine.

Teterya, S., Dunaina, I. (2007). Do pytannia muzeifikatsii ta restavratsii sadybnykh budivel ta kultovykh sporud XVII – poch. XX v NIEZ «Pereiaslav» [On the issue of museumification and restoration of manor buildings and religious structures of the 17<sup>th</sup> – the early 20<sup>th</sup> c. in NHER «Pereiaslav»]. Halych, Ukraine.

Tkachenko, N. (2013). Na vse zhyttia zalyshylosia bazhannia ne pidvesty Mykhaila Ivanovycha [For a lifetime, the desire to not let Mykhailo Ivanovych down remained]. Pereiaslav-Khmelnitskyi, Ukraine.

Tkachenko, V. (2017). Tematychna napravlennist ekspozytsii NIEZ «Pereiaslav» ta yoho skladovoi «Muzei M. Benardosa»: retrospektyvnyi pohliad [Thematic orientation of NHER «Pereiaslav» exhibitions and its component «M. Benardos museum»: a retrospective view]. Pereiaslav-Khmelnitskyi, Ukraine.

Tkachenko, V. (2018). Pamiatky nauky i tekhniki v ekspozytsii Muzeiu M. Benardosa [Scientific and technical landmarks in the exhibition of the M. Benardos museum]. Kyiv, Ukraine.

Tkachenko, V. (2019). M. Benardos – vyznachnyi vitchyzniani uchenyi: mynule i sohodnishnie cherez pryzmu muzeinoi ekspozytsii [M. Benardos – a prominent domestic scientist: the Past and Present through the prism of the museum exhibition]. Kyiv, Ukraine.

Tkachenko, V. (2019). Urodzenets Pivdnia Ukrainy Mykola Benardos: zabuttia ta popularizatsiia cherez muzeinu ekspozytsiiu [A native of Southern Ukraine, Mykola Benardos: oblivion and popularization through museum exhibition]. Kherson, Ukraine.

Tkachenko, V. (2019). Vystavkova diialnist yak instrument popularizatsii fondovykh kolektsii muzeiu [Exhibition activity as a tool for popularizing museum collection funds]. Pereiaslav-Khmelnitskyi, Ukraine.

Tkachenko, V. (2021). Muzeiu M. Benardosa – 40 rokiv. Na shliakhu do yuvileinoi daty [M. Benardos museum – 40 years. On the way to the anniversary date]. Kyiv, Ukraine.

Tkachenko, V. (2024). Kolektsii muzeiu M. Benardosa yak dzhereło piznannia istorii elektrozharuvania metaliv [Collections of the M. Benardos museum as a source of understanding the history of electric welding of metals]. Cherkasy, Ukraine.

Vovkodav, V. (2024). Vasyl Mykytovych Sulyma: storinky muzeinoi biohrafii [Vasyl Mykytovych Sulyma: pages of a museum biography]. *Materialy kruhloho stolu «Kraieznavstvo Pereiaslavshchyny: doslidzhennia, problemy, postati (do 100-richchia z dnia narodzhennia Heroia Ukrainy M.I. Sikorskoho)» – Materials of the round table «Local history of Pereiaslav region: research, problems, figures (to the 100th anniversary of the birth of the hero of Ukraine M.I. Sikorsky)»* (Pereiaslav, October 20, 2023), 26, P. 7–16. Pereiaslav–Kamianets-Podilskyi, Ukraine.

Yehorov, Ye. (2018). NIEZ «Pereiaslav» u filmohrrafii 1950–2010-ykh rr.: problematyka doslidnytskoho poshuku [NHER «Pereiaslav» in cinematography of the 1950s–2010s: issues of research exploration]. *Pereiaslavika: Naukovyi zapysky Natsionalnoho istoriko-etnografichnoho zapovidnyka «Pereiaslav» – Pereiaslavika: Scientific notes of the National historical and ethnographic reserve «Pereiaslav»*, 14 (16), P. 332–337.

Yehorov, Ye. (2019). Film «Khata nashoho rodu» yak dokumentalna pamiatka istorii stvorennia Muzeiu narodnoi arkhitektury ta pobutu Serednoi Naddniprianshchyny [The film «Khata nashoho rodu» as a documentary monument of the history of the creation of the Museum of folk architecture and life of Central Dnipro Region]. Kyiv, Ukraine.

Yehorov, Ye. (2019). Pamiatky NIEZ «Pereiaslav» u miuzykli «Sorochynskyi yarmarok» [Monuments of NHER «Pereiaslav» in the musical «Sorochynskyi Fair»]. *Kraieznavstvo Pereiaslavshchyny: shchorichnyk – Local history of Pereiaslav region: yearbook*, 1, P. 23–32.

Yehorov, Ye. (2020). Suchasne kinovyrobnytstvo na bazi Natsionalnoho istoriko-etnografichnoho zapovidnyka «Pereiaslav» [Modern film production based on the National historical and ethnographic reserve «Pereiaslav»]. *Pereiaslavika: Naukovyi zapysky Natsionalnoho istoriko-etnografichnoho zapovidnyka «Pereiaslav» – Pereiaslavika: Scientific notes of the National historical and ethnographic reserve «Pereiaslav»*, 18 (20), P. 168–176.

Yehorov, Ye. (2021). Pereiaslavskyi skansen u kinotvorakh Oleha Biimy ta Yuriia Suiarka (1980–1990-ti rr.). [Pereiaslav open-air museum in the films of Oleh Biima and Yurii Suiarko (1980–1990s)]. Pereiaslav–Kamianets-Podilskyi, Ukraine.

Yehorov, Ye. (2021). Vidobrazhennia pamiatok NIEZ «Pereiaslav» u filmohrrafii 1970–2020 rr. [Representation of NIEZ «Pereiaslav» monuments in cinematography (1970–2020)]. *Pereiaslavika: Naukovyi zapysky Natsionalnoho istoriko-etnografichnoho zapovidnyka «Pereiaslav» – Pereiaslavika: Scientific Notes of the National Historical and Ethnographic Reserve «Pereiaslav»*, 19 (21), P. 209–228.

Yehorov, Ye. (2022). Pravoslavni khramy Pereiaslavshchyny ta tserkovni sporudy NIEZ «Pereiaslav» u filmohrrafii 1970–2021 rr. [Orthodox churches of Pereiaslav region and church buildings of NHER «Pereiaslav» in cinematography (1970–2021)]. Pereiaslav, Ukraine.

Yehorov, Ye. (2023). Vidobrazhennia istoriko-kulturnoi spadshchyny Pereiaslavshchyny u naukovopiznavalnii prohrami «Nevidoma Ukraina. Narysy nashoi istorii» 1993 r. [Representation of the historical and cultural heritage of Pereiaslav region in the scientific and educational program «Unknown Ukraine. Essays on Our History» 1993]. *Doslidzhennia, zberezhennia ta populiaryzatsiia pamiatok istoriko-kulturnoi spadshchyny Ukrainy (do 100-richchia vid dnia narodzhennia M. Sikorskoho) – Research, preservation and popularization of monuments of historical and cultural heritage of Ukraine (to the 100th anniversary of the birth of M. Sikorsky)*, 2, P. 147–158. Pereiaslav, Ukraine.

Yehorov, Ye. (2024). Obiekty Natsionalnoho istoriko-etnografichnoho zapovidnyka «Pereiaslav» u piznavalnykh prohramakh tsyклу «Nevidoma Ukraina» («Zolote stremeno», «Likarska sprava v Ukraini», «Yak sudyls kolys v Ukraini») [Objects of the National historical and ethnographic reserve «Pereiaslav» in educational programs of the «Unknown Ukraine» cycle («Golden stirrup», «Medical practice in Ukraine», «How they used to judge in Ukraine»)]. Pereiaslav, Ukraine.

Zham, M., Lehenkyi, Y., Sikorskyi, M. (1996). *Ukraiinska narodna estetyka* [Ukrainian folk aesthetics]. Kyiv, Ukraine.

Zham, O. (2012). Zhyttia, prysviachene zberezhenniu ta populiaryzatsii istoriko-kul'turnoi spadshchyny [A life dedicated to the preservation and popularization of historical and cultural heritage]. *Pratsi Naukovo-doslidnogo instytutu pamiatkookhoronnykh doslidzhen – Proceedings of the research institute for monument preservation studies*, 7, P. 115–149.

Zham, O. (2021). Neutomnyi mandrynyk u mynushchynu: do 90-richchia Mykhaila Ivanovych Zham [The tireless traveler into the past: on the 90th anniversary of Mykhailo Ivanovych Zham]. *Pereiaslavika: Naukovi zapysky Natsionalnoho istoriko-etnografichnoho zapovidnyka «Pereiaslav» – Pereiaslavika: Scientific notes of the National historical and ethnographic reserve «Pereiaslav»*, 20 (22), P. 12–42.

Zham, O. (2021). Poltavshchyna u polivnykh etnografichnykh doslidzhennia Pereaia-slav-Khmelnitskoho derzhavnogo istorichnoho muzeiu (60–80-ti rr. XX st.) [Poltava region in the field ethnographic studies of the Pereiaslav-Khmelnitsky state historical museum (1960s–1980s)]. *Ukrainoznavstvo – Ukrainian studies*, 3 (80), P. 142–150.

Zham, O., Hrudevych, T. (2022). Ukrainske Pravoberezhne Polissia v eks-peditsiynii diialnosti Pereiaslav-Khmelnitskoho derzhavnogo istorichnoho muzeiu (60–80-ti rr. XX st.) [Ukrainian Right-Bank Polissia in the expeditionary activity of the Pereiaslav-Khmelnitsky state historical museum (1960s–1980s)]. *Ukrainoznavstvo – Ukrainian studies*, 1 (82), P. 122–159.

Zham, O., Shakula, V. (2022). Do istorii muzeifikatsii pamiatok z Ukraïnskogo Polissia v Muzei narodnoi arkhytektury ta pobutu Serednoi Naddniproianshchyny [On the history of museification of monuments from the Ukrainian Polissia in the Museum of folk architecture and life of Central Dnipro region]. *Istoriia nauky ta biohrafistyka – History of science and biography*, 1, P. 106–119.

Zham, O., Shakula, V. (2024). Fakhivets muzeinoi spravy: do 70-richchia Larysy Oleksiivny Hodlinoi [Museum specialist: to the 70th anniversary of Larysa Oleksiivna Hodlina]. *Pereiaslavika: Naukovi zapysky Natsionalnoho istoriko-etnografichnoho zapovidnyka «Pereiaslav» – Pereiaslavika: Scientific notes of the National historical and ethnographic reserve «Pereiaslav»*, 25 (27), P. 10–53.

Zham, O., Tkachenko, N. (2013). Sikorskyi – tvorets skanseny na Tatarskii hori [Sikorsky – creator of the open-air museum at Tatarska hill]. *Pereiaslav-Khmelnitskyi, Ukraine*.

Zham, O., Tkachenko, N. (2015). Pamiatky iz tashanskoho maietku Horchakovykh v Muzei narodnoi arkhytektury ta pobutu [Artifacts from the Tashan estate of the Gorchakov family in the Museum of folk architecture and life]. *Maietky Ukrainy XVIII–XIX st.: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. – Estates of Ukraine of the 18<sup>th</sup>–19<sup>th</sup> c.: materials of the International scientific and practical conference*, 5, P. 498–512.

Zham, O., Fihurnyi, Y., Lebedeva, Y. (2023). Pamiatky nauky y tekhniki v Muzei narodnoi arkhytektury ta pobutu Serednoi Naddniproianshchyny: istoriia muzeifikatsii [Monuments of science and technology in the Museum of folk architecture and life of Central Dnipro Region: the history of museification]. *Storiny istorii – Pages of history*, 57, P. 339–352.

**Вовкодав Вікторія Олександрівна** – молодший науковий співробітник науково-методичного відділу охорони культурної спадщини Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» (вул. Т. Шевченка, 8, м. Переяслав, 08400, Україна).

**Vovkodav Viktoriia** – Junior Researcher of the Scientific and Methodical Department of Cultural Heritage Protection of the National Historical and Ethnographic Reserve «Pereiaslav» (8 T. Shevchenka Street, Pereiaslav, 08400, Ukraine).

E-mail: viktoryvovkodav@gmail.com

**Вовкодав Сергій Михайлович** – старший науковий співробітник Музею космосу Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» (вул. Літописна, 61, м. Переяслав, 08400, Україна).

**Vovkodav Serhii** – Senior Researcher of the Space Museum of the National Historical and Ethnographic Reserve «Pereiaslav» (61 Litopysna Street, Pereiaslav, 08400, Ukraine).

E-mail: sergiyvovkodav@gmail.com

**Дата подання:** 27 березня 2025 р.

**Дата затвердження до друку:** 27 липня 2025 р.

#### Цитування за ДСТУ 8302:2015

Вовкодав, В., Вовкодав, С. Поміщицькі житлові споруди Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини: історіографія дослідження (1954–2024 рр.). *Сіверянський літопис*. 2025. № 4. С. 103–111. DOI: 10.58407/litopis.250410.

#### Цитування за стандартом APA

Vovkodav, V., Vovkodav, S. (2025). Pomishchyt'ski zhytlovi sporudy Muzeiu narodnoi arkhytektury ta pobutu Serednoi Naddniproianshchyny: istoriiohrafiiia doslidzhennia (1954–2024 rr.) [Manorial residential buildings of the Museum of folk architecture and life of the Middle Dnieper region: historiography of the research (1954–2024)]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 4, P. 103–111. DOI: 10.58407/litopis.250410.